

הטעם להמתנת 'בכדי שיעשו'

ע"כ: כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב.

אוס': כדי שלא יבוא לומר לגוי לעשות לו מלאכה.

נפקא-מינות:

כשהמלאכה נעשתה ביו"ט ראשון – האם אסור ליהנות עד מוצאי יו"ט ראשון או שני?

לרש"י: עד מוצאי יו"ט ראשון, דממ"נ לא נהנה ממלאכת יו"ט כיוון שאחד מהם חול.
לתוס': אסור עד מוצאי יו"ט שני, כיון שיש לחוש שיאמר לו בראשון שיביא כדי שיהיה לו לשני.

האם אסור בכדי שיעשו גם למי שלא נעשתה המלאכה עבורו?

לרש"י: אסור, כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט.
לתוס': מותר, כי אין חשש שיאמר לגוי לעשות מלאכה עבור חבירו שאין אדם חוטא ולא לו.

האם צריך להמתין גם משך זמן הבאת הפירות (בנוסף לזמן לקיטתם)?

לרש"י: ייתכן שלא, כי אולי לא אסרו ליהנות אלא מהמלאכה עצמה.
לתוס': כן, כי אם לא ימתין רק זמן שיעור הלקיטה יש חשש שיאמר לגוי ללקוט עבורו כדי להרוויח את זמן ההליכה.

האם כשישראל עשה מלאכה בשוגג יש להמתין בכדי שיעשו?

לרש"י: כן, כדי שלא יהנה ממלאכת יו"ט.
לתוס': לא, כי אין חשש שיבוא לעשות מלאכה במזיד.

[ע"פ רש"י, תוס' והיש"ש בסוגייתנו]

מדוע לא הותר איסור תחומין לצורך אוכל נפש?

אגם סופר (ע"א א"א א"א ס' ע"א)

מ"ש מהרש"א פ"ק דכתובות [ז' ע"א תוס' ד"ה מתוך] מ"ט לא הותר תחומין לצורך אוכל נפש, קושיא גדולה היא לכאורה, דהבאת מאכלים ממקום למקום מיחשב אוכל נפש ולא רק מכשירים ומשו"ה הותר הוצאה ואפילו רק לצורך קצת דמתוך שהותר לאוכל נפש ממש הותר שלא לצורך, ואי מיחשב הבאת המאכלות ממקום למקום מכשירים לא אמרינן מתוך כמ"ש תוס' פ"ק דכתובות [שם ד"ה אמר ליה] ורא"ש פ"ב דביצה סי' י"ט וכמ"ש יש"ש שם, ודברי פני הושע פ"ק דכתובות בזה לא נהירין, ובודאי קשה למה לא נתיר הבאה מחוץ לתחום ב"ט כמו שמוציאין מרשות לרשות. אבל האמת יורה דרכו דאין כאן קושיא כלל, דודאי אילו היה איסור תחומין בכלל מלאכה היה בכלל היתר אך אשר יאכל לכל נפש וכו', אמנם תחומין אינו בכלל מלאכה ולא דמי להבערה, ולמ"ד הבערה ללא יצאה עכ"פ בכלל מלאכה היתה במשכן אלא שיצאה ללאו, ולחד דעה בתוס' [פסחים ה' ע"ב ד"ה לחלק] אינו בכלל איסור מלאכה ב"ט דלא נאסר ב"ט אלא מה שהוא בשבת בכרת אבל עכ"פ הבערה בעצמותה במשכן היה חשובה ומלאכה רבה היא ע"כ הוא בכלל אך אשר יאכל וגו', משא"כ תחומין שנאסר הוא איסור בפני עצמו לא מטעם מלאכה, שהרי אין שום תנא שיהיה מכניס תחומין בכלל מלאכת המשכן ורק קפידא דקרא ואיסור בפ"ע, שאינו ענין לאיסור מלאכה כאיסור חמץ בפסח וחדש לפני העומר וכדומה, ומה ענין זה להיתר אוכל נפש ואין שום מקום להתירו לצורך אוכל נפש אם הוא מדאורייתא, וכשם שאין להתיר ביצה שנולדה ב"ט אחר שבת לצורך אוכל נפש דהכנה איסור בפ"ע היא ולא בכלל מלאכה ולא הותר באך אשר יאכל לכל נפש.

קהלות יעקב (סימן 5)

ונראה ד"ל עוד טעמא בזה עפמ"כ הרמב"ן ז"ל בפ' אין צדין בהא דלא שרינן קצירה וטחינה ביו"ט אע"פ שהוא מלאכת אוכל נפש לפי שמלאכות אלו נעשות לימים הרבה ובכלל "מלאכת עבודה" היא ולא הותר אוכל נפש אלא מלאכה ולא מלאכת עבודה... שלא התירה תורה אלא להכשיר אוכלין שברשותו אבל לעקור דבר מגידולו לא עת"ד הרמב"ן ז"ל והיינו דמלאכות אוכל נפש שהתירה תורה אינו אלא בדבר שגם לפני מלאכה זו יש לו דבר זה ברשותו אלא שחסר תיקון אבל בדבר שלפני המלאכה אינו מצוי כלל בידו והוא בא להמציא לעצמו גוף הדבר זהו מענין מלאכת עבודה... ומעתה לפ"ז נאמר גם בתחומין שלא הותרה לצורך אוכל נפש דהיינו טעמא לפי שקודם המלאכה, דהינו ההבאה מחוץ לתחומי, אין הדבר ברשותו ולא מצוי בידו ואך ע"י יציאת התחום תהיה הדבר מצוי בידו וכל כה"ג מלאכת עבודה היא להמציא לעצמו מה שאינו ברשותו...